

PŘEDMLUVA

K ŠESTÉMU VYDÁNÍ TÉTO KNIHY

Poprvé vyšla v roce 1967. Popáté v roce 1984. Od té doby tedy uplynulo dvanáct let a mnozí se ptali: kde je možné tuto knihu dostat, kdy bude další vydání?

Na obojí jsem neuměl odpovědět.

Teď se našla nakladatelka, která se k novému vydání rozhodla. Díky! Psal jsem ji kdysi v Berlíně, když jsem tam točil film a večery jsem měl volné. Byl to tehdy samozřejmě Berlín ještě východní a bylo to město ponuré až úpěnlivé. Nejsem schopen trávit večery v nějakém podniku, hotelový pokoj byl stejný jako celé město. Začal jsem psát. Okolnosti popisují v předmluvě k vydání pátému – především mluvím o dvojím vlivu: James Thurber a Jan Werich.

Pak tu byl ještě třetí zásah – inspirační –, ale nikdo zatím na něj nepřišel a já se nehodlám k němu zbytečně hlásit.

Čtenářské reakce byly různé a pod vlivem několika z nich – když mi psali, že nad těmi řádkami slyší můj hlas, jsem z této knihy vytěžil večer, který měl stovky repríz – v Karlových Varech, kde byla premiéra, v Brně, v Praze a na četných zájezdech.

Jeden z nejhezčích diváckých vzkazů mám dosud.

Řečeno slovy Wericha a Čochtana říkám: „Eště ho mám schovanej.“

Píše mi tam jeden čtenář, že hrával na housle a že má doma portrét Mistra Ondříčka od Boettingera.

„Moje neteř,“ píše pisatel, „mi sdělila, že Vaše paní je houslistka.“

A tak mi byl tento obraz nabídnut ke koupi.

Jiní se mne ptali, jestli ještě pořád hraju na ty své dobře utajené housle. Patrně to byli ti, kdo znali jen titul, protože ony dobře utajené housle ovládala – a ovládá – moje žena, i když nebyla, není a doufám, že už nebude houslistka.

První kapitola se jmenuje Chvála rozměrů. Teď některé její věty vynechávám. I nadále tvrdím, že mám rád malé ženy, ale to mi nedává právo, abych se dotýkal žen větších, či dokonce velkých.

Ženství nevězí ani v rozměrech, ani ve váze – i velká žena může někdy působit jako cukřenka, i malá žena nás může prohnat bytem jako kulový blesk.

Tak – a začínám škrtat...

Praha, 1996

CHVÁLA ROZMĚRŮ

Mám rád ženy drobných postav. Malé. Útlé. Proto jsem si jednu z nich vzal. Neříkám, že pouze proto, ale jeden z důvodů to byl. Mám prostě rád malé ženy. Totiž – měl jsem je rád. Nyní – od doby, kdy jsem se rozhodl pro jednu z nich – říkám: mám rád malou ženu.

Nehodlám zde popisovat důvody, pro které dávám malým ženám přednost. Některé jsou zcela subjektivní a vysloveny by vypadaly směšně.

Především – malá žena dodá domovu útulnosti. Kráčí-li z pokoje do pokoje, mohu mít pocit, že bytem se pohybuje cukřenka. (...)

Četl jsem kdysi v jedné knize, že kdesi kdosi komusi líbal útlá zápěstí. Nikdy to nedělám, protože to je věc z knihy, ale představa útlých zápěstí je pro mne pevně spojena s malou ženou a blaží mne jako hudba.

Je dobré sedět v křesle a požadovat od malé ženy drobné úsluhy jen proto, abychom viděli, jak vstává, jde, mizí ve dveřích, vrací se, kráčí k nám, usedá a za chvíli znovu vstává, protože jsme si zamlouvali požádati o sklenici piva nebo o lžičku a trochu povidel, a znovu kráčí, jak jsem již řekl, jako cukřenka, což je – jako každé přirovnání – skoro přesné.

Vidíte-li malou ženu, jak vynáší do třetího poschodí dva kbelíky plné uhlí, procitají ve vás ušlechtilé myšlenky a začnete uvažovat, zda byste jí neměl pomoci. (...)

Žasnete, kde se v té postavičce bere tolik síly, a sledujete s obdivem, co všechno unesou ta bílá, útlá zápěstí. Malá žena člověka povznáší. Chtěl by ji chránit před nějakým nebezpečím, poskytovat jí oporu a s mečem v ruce eventuálně – ovšem obrazně – stát po jejím boku. Jitka byla určitě malá. Nejen proto, že se vešla před Břetislava do sedla, ale pro sám nápad a fakt únosu. Jen malá žena mu mohla dodat tak velkou sílu, aby projel strážemi a přesekal řetězy. (...)

Malá žena nás činí většími. Dalo by se dokonce stanovit, o co, protože je tu jakási podobnost se zákonem Archimedovým o objemu vody tělesem vytlačené. Řekl bych, že malá žena nás činí většími o to, oč ona sama je menší, že tedy naše velikost je úměrná její malosti a naše síla její slabosti, ale nejde tady o měřítka fyzická. Malá žena nás zvětšuje mravně. Činí z nás rytíře, což je pocit sice původu feudálního, ale únosný i pro muže pokrokové.

Jdu-li se svou malou ženou v dešti, jsem šťasten, mohu-li nést její deštník nad její hlavou. Nese-li ona sama svůj deštník nad svou hlavou, vypadám barbaricky v očích kolemjdoucích, nemluvě o mých vlastních očích, které jsou v této chvíli deštníkem ohrožovány.

Mluvíme o normálním městském dešti. Ale malá žena v nás vyvolává další představy. Chtěl byste jít po jejím boku nějakou horskou planinou porostlou vřesem a být tady zastížen bouří, průtrží mračen a rozpoutanými živly vůbec, abyste ji – křehkou a vyděšenou – mohl zvednouti jako pírkó a běžeti s ní k polorozpadlé chatrči na úbočí, kde byste pak

společně naslouchali, jak se bouře vzdaluje, duníc ještě mezi horami.

V krásném písemnictví se takové věci dějí. Spisovatel vás vytáhne na kopec, rozpoutá pro vás živly a nachystá na úbočí polorozpadlou chatrč. Malá žena je – v jeho pojetí – opravdu poděšena a její oči, přes které se hrne voda lijáku, jsou vděčně upřeny do očí vašich, přes které se rovněž hrne voda lijáku, a to vše v běhu, zatímco do kolemstojících sosen bije blesk za bleskem.

V životě tomu bývá jinak. Není to na horské planině a nikde v dohledu není polorozpadlá chatrč, natožpak restaurace. Nedá se také říci, že by živly byly rozpoutány; leje jako z konve a vy jste oba promoklí na kůži. Malá žena je poděšena nikoli faktem bouře, ale faktem, že jí zplihnou vlasy. Nepokoušejte se ji v takové chvíli zvedat a někam nésti. Za prvé není kam a za druhé i nejmenší žena dešťovou vodou nasáklá ztěžkne a zahořkne. Neupírá na vás vděčné oči, ale oči, které se ptají: cí to byl nápad, tenhle výlet do těchhle míst? I když sto procentně víte, že její, neříkejte to. Neříkejte nic. Není vhodných témat pro tuto situaci, a snažte se o jediné, vypadat ještě hůř než ona. Upadněte, zmažte si čelo blátem, poškodte si šat, odněkud krvácejte, způsobte si výron, kulhejte.

Berte věci, jaké jsou. Nejste v knize, ale v Posázaví, třeba. Muž, který zvedne ženu jako pírko a uhání s ní po úbočí, je vymyšlen od citů přes nápady až po ty neskutečně silné ruce a plíce. Žena není pírko a nemůže být jako pírko zvednuta. To je obraz,

příměr a metafora, tedy věc určená k přečtení, a ne k vykonání. Se ženou v náručí lze chvíli postát a pohovořit – než vám dojde dech. Se ženou v náručí lze v den svatby symbolicky překročit práh bytu, ale nelze ji nositi tímto bytem, natožpak horami, notabene v lijáku.

Rozdíl mezi vaší ženou a vámi, když takové věci čtete, je v tom, že vaše žena tento děj přesazuje z knihy do života a roli onoho klusajícího svalovce obsazuje vámi, kdežto vy přesně cítíte a důsledně respektujete nepřekročitelnou mez, která dělí *Dichtung* od *Wahrheit*.

Muž napsané čte a posuzuje, žena to prožívá a přejímá.

Vidíte-li muže, který při pohledu do dálky mhouří oči, můžete bezpečně prohlásit, že je krátkozraký; vidíte-li ženu, která činí totéž, nemůžete vědět, zda je krátkozraká, či zda se jí mhouření očí zalíbilo v popisu *Anny Kareniny*.